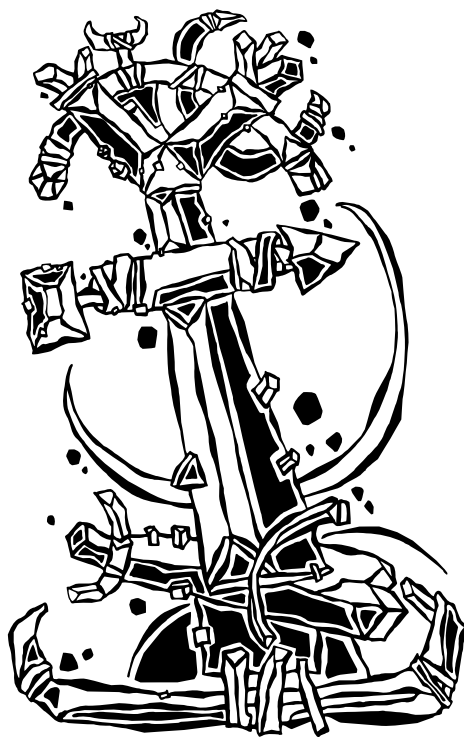

KNYGŲ APŽVALGOS IR RECENZIJOS

Adomas Matuliauskas. Šilkografijos darbų ciklas „Kaukyšos kaukai“
„Verdenis“, šilkografija, (S/1), formatas 14,5 × 22,5 cm, 2016 m.

Bibliografija apie Lietuvos mylėtoją

Jonas Basanavičius: bibliografijos rodyklė. Pirma dalis: Jono Basanavičiaus darbai, sudarytoja Jadvyga Kulikauskienė. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, 2015.

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka parengė knygą „Jonas Basanavičius: bibliografijos rodyklė. I dalis“, kuri skirta žymiam visuomenės veikėjui, mokslininkui, gydytojui Jonui Basanavičiui. Ši bibliografinė rodyklė leidžia įdėmiau susipažinti su J. Basanavičiaus darbais ir veikla, atskleidžia jo asmenybės įvairiapusiškumą, darbų kryptingumą, dėmesį lietuvių kalbai, jo vaidmenį atkuriant Lietuvos valstybę.

Bibliografinėje rodyklėje siekiama kuo išsamiau pristatyti Jono Basanavičiaus publikuotus darbus. Jono Basanavičiaus darbų ir veiklos tyrinėjimai, atlikti Lietuvos istorikų ir kitų besidominčių asmenų, rodo, kad ši neeilinė asmenybė visais laikais neprarado aktualumo.

Pirmojoje rodyklės dalyje registruoti jo gyventu laikotarpiu ir vėlesniais metais išleisti darbai: autobiografijos, „Raštų“ leidimai, studijos, straipsniai periodiniuose leidiniuose ir vėlesni jų perspaudai, visuomeniniai politiniai dokumentai, publikuoti archyviniai dokumentai, tautosakos publikacijos, recenzijos, redaguoti leidiniai, vertimai, korespondencija su lietuvių ir užsienio mokslininkais, visuomenės veikėjais, J. Basanavičiaus asmeninių dokumentų faksimilės. Aprašant dokumentus, stengtasi nekeisti tuometinės rašybos, palikti taip, kaip išspausdinta šaltinyje. Visa medžiaga (2436 įrašai) suskirstyta į 16 skyrių. Renkant šią medžiagą, buvo naudotasi ne tik Lietuvos bibliotekų fondais bei duomenų

bazėmis, bet ir Bulgarijos mokslų akademijos bei Bulgarijos nacionalinės Kirilo ir Metodijaus bibliotekų fondais.

Rodyklę papildo pratarmė, sudarytojos Jadvygos Kulikauskienės ir literatūros istoriko dr. Sigitto Narbuto įžanginiai straipsniai, Jono Basanavičiaus gyvenimo ir veiklos datos, naudotų slapyvardžių ir pasirašymo variantai, J. Basanavičiaus darbuose paminėtų asmenų ir susirašinėjimo adresatų sąrašas, pagalbinės asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės, santrumpų sąrašas. Leidinį iliustruoja J. Basanavičiaus darbų antraštinių lapų kopijos. Rodyklėje surinktas gausus J. Basanavičiaus kūrybos palikimas padės tyrėjams pamatyti jo darbų visumą ir sklaidą. Rodyklė pravers rengiant išsamų J. Basanavičiaus „Raštų“ leidimą. Knygos išleidimą parėmė Lietuvos kultūros taryba ir LR Kultūros ministerija.

Priminsime, kad Jonas Basanavičius žinomas kaip įvairiapusė asmenybė. Tai – žymus gydytojas ir vienas iš „Aušros“ leidėjų, administratorius, eruditas, turėjęs nemažą patirtį visuomeniniame politiniame darbe, savu laiku tapęs vienu iš pagrindinių lietuvių nacionalinio judėjimo Vilniuje veikėjų bei įkvėpėjų. J. Basanavičius rinko, tyrinėjo, rengė spaudai ir išleido tūkstančius dainuojamosios ir pasakojamosios tautosakos kūrinių; rūpinosi lietuvių kalbos teisėmis, ją tyrinėjo, lygino su senovės trakų kalba; daug dėmesio skyrė lietuvių švietimui gimtąja kalba. Jis nuolat rūpinosi lietuvių

kalbos teisėmis bažnyčiose. Didelę J. Basanavičiaus visuomeninio darbo dalį užėmė veikla įvairiose draugijose, ypač Lietuvių mokslo draugijoje.

J. Basanavičius buvo politikas – padėjo kertinį akmenį atkuriant Lietuvos nepriklausomybę. Jis rašė apie Lietuvos praeitį ir siejo ją su tautos ateitimi, skatindamas visuomenę darbuotis bendram tėvynės ir valstybės labui. Knygos pradžioje pateikti paties J. Basanavičiaus parašytų autobiografijų įrašai. Jie supažindina ne tik su J. Basanavičiaus ir jo artimųjų gyvenimu, bet ir su to laikotarpio politiniais įvykiais.

Antrasis rodyklės skyrius – Jono Basanavičiaus kūryba, publikuota „Raštų“ rinkiniuose. 1970 m. pasirodė „Rinkiniai raštai“, 2003–2004 m. – dvi „Raštų“ knygos, išleistos „Jono Basanavičiaus tautosakos bibliotekos“ 14-ajame ir 15-ajame tomuose.

Trečiajame skyriuje aprašyti nuo 1885 m. kaip atskiri leidiniai išėję J. Basanavičiaus istorijos, literatūros istorijos, etnologijos, kalbos darbai bei publicistikos kūriniai, išspausdinti Prūsijos, Amerikos lietuvių, Bulgarijos, Rusijos ir Lietuvos leidyklose. Pirmieji leidiniai, išleisti Tilžėje, vėliau Amerikoje, dedikuoti asmenims, kurių meilę ir draugystę J. Basanavičius brangino ir vertino: Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui, Jurgiui Zauerveinui, Antanui Baranauskui, tėvui Jurui Basanavičiui, žmonai Eleonorai.

Ketvirtajame – gausiausiame – rodyklės skyriuje registruoti straipsniai ir studijos lietuvių, lenkų, vokiečių, rusų, bulgarų kalbomis, publikuotos nuo 1880 m. Prūsijos, Rusijos, Vokietijos, Bulgarijos, Amerikos lietuvių, vėliau ir Lietuvos spaudoje. Tematikos ir formos atžvilgiu medžiaga

labai įvairi: studijos ir straipsniai istorijos, medicinos, etnologijos, literatūros istorijos, kalbos, gamtos klausimais, istoriografinės apžvalgos, publicistiniai straipsniai aktualiomis to meto temomis, apžvalginio pobūdžio publikacijos, kurių daugelis skirtos Lietuvių mokslo draugijos įkūrimo ir veiklos klausimams. Šio skyriaus medžiaga įdomi dar vienu aspektu: kaip buvo vertinamas J. Basanavičius sovietiniais metais, kada juo susidomėta labiau, kokią įtaką jo palikimo sklaidai turėjo Amerikos lietuvių spauda.

Penktajame rodyklės skyriuje aprašyti dokumentai, susiję su visuomenine politine J. Basanavičiaus veikla, taip pat jų perspaudai bei faksimilės įvairiuose šaltiniuose. Visi šie dokumentai – su J. Basanavičiaus parašu. Vienas reikšmingiausių šio skyriaus dokumentų – Lietuvos Nepriklausomybės Aktas.

Skyriuje „Paskelbti archyviniai dokumentai“ pateikti keli J. Basanavičiaus Lietuvos Metrikos knygoje rasti senieji dokumentai apie to laikotarpio Palangos ir Šventosios miestelių istoriją.

Skyriuje „Folkloristika“ – J. Basanavičiaus tautosakos darbai. Tai bendri patarimai, kaip rinkti tautosaką, jo paties sudaryti ir išleisti įvairių žanrų tautosakos rinkiniai, kitų sudarytojų aprašyta J. Basanavičiaus rinkta tautosaka, leidiniuose bei periodikoje skelbtos pasakos, dainos, smulkioji tautosaka iš J. Basanavičiaus rinkinių.

Skyrių „Recenzijos, atsiliepimai, apžvalgos“ galima pavadinti J. Basanavičiaus rinkta lituanistine medžiaga. Kiekviena recenzuota ar aprašyta knyga susijusi su Lietuva – jos istorija, senąja lietuvių tikyba, lietuvių tautosaka, kalba, literatūra.

Skyriuje „Redaguoti leidiniai“ pateikti J. Basanavičiaus redaguotų periodinių leidinių bei dviejų knygelių („Lietuvos“ kalendorius 1907 metams“ ir „Klaipėdiškių dainos“) įrašai. Daugumą jų sudaro „Aušros“ perspaudai bei įvairiuose 1928–2009 m. leidiniuose rastos viršelio ar antraštinio lapo faksimilės.

„Vertimų“ skyriuje aprašyti J. Basanavičiaus vertimai iš lenkų kalbos bei jų perspaudai. „Laiškų“ skyriuje suregistruoti J. Basanavičiaus laišškai. Jis susirašinėjo su lietuvių nacionalinio judėjimo veikėjais, įvairių šalių mokslininkais, kalbininkais, tautosakos ir etnografinės medžiagos rinkėjais, kitais asmenimis iš Rusijos, Bulgarijos, Amerikos.

Skyriuje „Smulkmenos“ aprašyti nedidelės apimties J. Basanavičiaus pranešimai, skelbimai, atsišaukimai ir kreipimaisi į visuomenę, sveikinimai spaudoje, įvairūs prašymai, padėkos.

Skyriuje „Įvairenybės“ registruotos įvairios publikacijos apie J. Basanavičiaus

visuomeninę ir darbinę veiklą: receptų faksimilės, pažymėjimai, kvietimai, sveikinimai, vizitinės kortelės ir kt.

Skyriuje „Abejotina autorystė“ – straipsniai, tematika ir stiliumi artimi J. Basanavičiaus rašymo specifikai. Vienus jų pasirašė Lietuvos mokslo draugijos komitetas, kitų autorystė nenurodyta. Įvairiuose šių laikų leidiniuose rasti keli paties J. Basanavičiaus nufotografuoti vaizdai, susiję su jo asmeniniu gyvenimu. Jų aprašai pateikti skyriuje „Fotodarbai“.

Rengiama ir antroji rodyklės dalis – „Jono Basanavičiaus gyvenimas ir veikla“, kurioje sudarytojai pateiks lietuvių ir kitų šalių autorių publikacijas, tyrimus apie J. Basanavičiaus asmenybę, jo gyvenimą, visuomeninę veiklą, darbus, ryšius su lietuvių ir užsienio visuomenės bei politikos veikėjais, taip pat literatūrą apie jo atminimo įamžinimą, spaudoje skelbtus jam rašytus laiškus bei ikonografinę medžiagą.

LORETA GLEBAVIČIŪTĖ